

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRALYI FELSÉG
ENG E D E L M É V E L.

01111111110

Nro 17.

Költ Bétaben, Böjt-elő Havának (Februáriusnak)
 23-dik napján 1797-dik Elztendőben.

Hadi Környülállások.

Károly Fő-Hertzeg, tegnap délutánn
 visszfa indúlt az Olasz-Orszagi Sereghez,
 melyhez már eddig is nagy számú segítség
 érkezett, 's mindég több több érkezik.

Pestről Febr. 23-dikánn: — „Teg-
 nap hatszáz főből álló Katonaság szállító-
 dott itt által 50 forspontos szekerekenn, 's
 hólnap ismét anynyi fog indúlni 44 szeke-
 rekenn. Mind a' két tsoport az Olasz-Or-

R

szági Sereghez vagyón rendelve, hová meg-szűnés nélkül fogja tenni szekerekenn az útat, *Mahrburgon és Klagenfurton* által. — A' *Rajnai* Sereghez is ment itt által tegnapelőtt 172 főből álló Legénység.

Úgy értjük, hogy a' *Rajnai* Sereghez *Albert* Királyi Hertzeg megy Vezérnek. Véle megy *Mack* Feldmarschallieutenant is.

Románából sok *Lakosok* futottak által, az ellenség elől, *Toskánába*. — *Anconából* *Loretto* felé indultak Febr. 9-dikénn a' Fr. ák.

Toskána előtt fekvő, és ugyan csak *Toskánához* is tartozó *Ilva* vagy *Elva* Szigetének *Portoferrájói* Kikötőhelyét oda hagyta az *Ángliai* Hajóssereg, és ki indult a' nagy tengerre.

Anglus Admirális *Lord Bridport* Hajósserege, a' mely, *Irlándia'* védelmezésére volt rendelve, de nem mehetett a' szelek miatt: ezektől nem keveset szenvedett, úgy hogy minekelötte újra ki szállandó vala a' tengerre; meg kellett a' hajóit egyengettetni a' *Portsmouthi* Kikötőhelybenn.

Napkeleti Indiájokban az *Anglusok* nak ismét helyre állott — a' mint *Londonból* írtók Febr. 7-dikénn — a' tsendeség. A' *Bengáli* Sereg' Tisztjei, meg-akar-

ják várni, mitsoda választ kapnak Ángliából az ő fel tett nehézségeikre.

*Portsmouth*ba egy gazdag terhű Hajóssereg érkezett az Ánglusok *Napkeleti-Indiájából* és *Chinából*, *Isis* nevű líneai hajó' óltalma alatt. A' *Corki* Kikötőhelyből, *Portsmouth*ba és másuvá indúltt eleséges hajók között se' esett több kettőnél az ellenség' kezébe, mely Tudósítás annál nagyobb örömet okozott Ángliában, mivel az el fogattatott hajók' számát némely Tudósítások nyóltzra; mások pedig, tiznél is többre tették, és már a' bé-sózott hús árra kezdett vólt feljebb menni.

A' Skótziai partok' óltalmára 12 líneai hajók 's ugyan anynyi Fregátok rendeltettek ki, a' 10-dik Februáriusi Ánglus Tudósítások szerént, *Duncan* Admirális' vezérlése alatt.

Nagy-Britanniának Tengeri-Tisztjei, állanak ez idő szerént mind öszsze 2840 Személjeből, kik között 97 Admirálisok és 494 Kapitányok vagynak.

Irlandiában egynehány Fr. Spionok fogattak el, és ismét több Distriktusok hirdettettek ki Pártosoknak.

Az *Irlandiai* Ország-gyűlésnek *Arthur O' Connor* nevű Tagja megárestálódott: mivel egy Levelet adott ki nyomtatásbann, melybenn a' többek között, ily vakmerő és szédítő ki-fejezéssel

élt: Ha *Irlandia*, hasznosabbnak találja magára nézve, hogy inkább Frantzia-Országhoz mint Angliához kaptsolja magát: ennek tselekedésére nékie tökéletes szabadsága vagyon.

Az Angliai Ministériom szükségesnek találta, hogy *Irlandiába* egy millió ginét küldjön kéz-pénzül, melyel, újra megindítsa ott a' pénz' folyamátját. Tsak az által is t. i. igen meg-szüksült *Irlandiában* a' pénz, hogy a' vázmat nem lehet már most ki hordani Spanyol-Országba. *Dublin* Városában oly rakás el adnivaló vázmat hever, melynek az árra két millió font sterlingre betsültetik.

A' *Jó-Reménység' Fokának*, 's a' *Hollandus* Hajósseregosztálynak ott lett el foglalása által, hogy nagy nyereségre tettek szert az Anglusok: onnan is lehet gyanítani, mert Admir. *Elphinstone* (már most Lord *Keith*) négyszázezer font sterlinget kapott a' nyereségből.

Spanyol Ország nem indított vólt még hadat *Portugallia* ellen, a' leg-újabb *Londoni* Tudósítások szerént.

Tulon alól egy Fr. Hajósseregosztály indúlt ki, 's szándékozott, a' mint *Páris*-ból írták, *Brest* alá, melynek Kikötőhelyében valamint a' *Dünkirchen*ibenn is, mind nagyobb nagyobb készületek tétetnek.

Bonaparte, egy Levelet útasított vólt Jan. 28-dikán *Carnot* Direktorhoz, mely-

ben minekutánna előre bocsátotta: hogy akármit beszéljenek felőle az Irígyek; Ő, azzal nem gondol: Mi légyen az egyedül a' mivel Ő gondol? így adta elő: „Ké-
vés olyan Személyek előtt minémű az Úr,
és Fegyveres Pajtásim előtt betsületet ér-
demleni; a' később Világnak rólam való
ítélete; Lelkem-esméretének érzése; és
Hazám boldogsága; tsupánn ezek azok a'
tárgyak, melyekkel én sokat, igen sokat
gondolok.

*Páris*bann eddig is meg vólt tiltva az
Újságíróknak, a' rágalmazás; hanem már
most nyilván meg van határozva az is:
mi értetik a' rágalmazás alatt: ha t. i. va-
laki oly vétket nyomtattat ki Más ellen,
a' mely még nints meg-próbálva.

A' Fr. Direktórium, buzdító-Írást kül-
dött a' Respublikának minden Ofztályaiba,
intvénn és kérvénn az olyatén Lakosokat,
kik a' Nemzet-gyűlési Tagokat választják,
hogy eröss és jó-szívű Hazafiakat válasz-
szanak, kikkel a' Törvényhozó Nemzeti-
gyűlésnek egy harmadrészét meg-lehessen
újjítani. El küldöztetett a' Közönséges-
Társaságba mindenfelé, azon Katechismus'
Exemplárjaiból is 30 ezeret, a' melyet
Jean de Bry nevű Nemzet-gyűlési Tag ké-
szített, 's elő adta benne, a' Nemzet' Kép-
viselőinek (Reprezentánsainak) választá-
sára nézve való jussaikat és kötelességei-
ket a' Választóknak.

Az új Fr. Özfzeesküvésért el fogattatott Személyeknek meg-ítélését egy Katonai Törvényszékre bízta a' Direktórium, mely tselekedetet, a' Törvényhozó Ifjabbik Tanátsnak *Pastoret* nevű Tagja, nem hagyott helybe; hanem azt sürgette, hogy az Özfzeesküdtek' ügye, a' Polgári rendes Törvényszék' eleibe tartozik. — A' Gyűlés ugyan csak arra állott, a' mit a' Direktórium végzett.

Batáviában a' *Fríziai* Földnépének nagy részé fel támadt a' Fr. módi Igazgatók ellen. Már véröntás is volt.

Elegyes Tudósítások.

Ama nevezetes Indus Fejedelem *Tip-po Saib* egy Munkát írt: *Indiának* a' 18-dik Századbéli változásairól; mely munka ki van már nyomtatva Fr. fordításban. Lefsz rövid időn Németbenn is.

Valamint az Anglusok' híres *Burkeja*, öregségére meg-engesztelhetetlen ellenségjékké lett az új Fr. áknak, és minden új Fr. módi gondolkodásuaknak: szinte az történt a' Németek' híres *Kántjann* is, ki a' Frantzia Revolútziónak igazságtalanságát onnét próbálja: mivel — *úgymond* — hogy egy Nép, egy oly Hatalmat, melynek igazgatása még régi Öseiről szállott tsupánn a' maga kénynye szerént fundamentomostól fel-forgathassa;

ellenkezik az, az Emberi Társaságok' tzeljával. Ha az Uralkodásban vizfszaélés találna esni: panaszt tehet a' Nemzet: de erőszakot elő nem vehet.

A' Fr. Kiköltöztek, Ángliának minden Hónapbann 24 font sterlingbe kerülnek. A' *Frigyes - Belgiom'* Nehai Helytartója' asztalára esztendőt által fel-megy 20 ezer font sterling. Annak is egy része, az Ángliai Király' erszénnyéből telik ki.

Ángliábann kivált a' Szép Nem, igen kezdte mostanság követni a' Törököket és Napkeleti-Indiának Lakosait, az Opium vevéshenn.

A' *Colchis* Szigetebéli arany-gyapjú, melyért az Argonauták fáradtak, alig ha olyan nem vólt, mint a' milyet mostanság kapott ajándékúl *Edinburgban* lakó *Anderson* Úr, egy Attyafiától, a' ki, Nagy-Britanniának *Madrasz* nevű Ásiai Birtokábann tartózkodik. Ezen gyapjú, tiz újnyni hoszfsaságú, finomságára nézve hasonlít a' leg-szebb selyemhez, a' színe pedig a' ragyogó aranyhoz. Hogy természeti gyapjú, meg-tetszik onnét, mert egy fürt bő-röstől egygyütt küldődött. Az Európaiak által el foglalt részeibenn Ázsianak, nem találtatik ily gyapjas állat, talán a' *Tibeti* nagy puztaságokon terem, melyeknek vóltaképpen való meg-esmérésére, különösen kezdette mostanság figyelmetességét fordí-

tani a' *Napkeleti-Indiába* kereskedő *Ánglus* Társaság. Az a' gyapjú, melyből *Edimburgi Andersohn* Úr kapott, úgy került *Madraszba*, mint préda, melyet a' leg-belsőbb *Indiai* Fejedelmektől nyertek az *Ánglusok*.

Az *Orosz Birodalombéli* változásokról így ír egy *Levél*, mely 24-dik *Jan.* ban költ *Petersburgból*: „Az el töröltt régi rendtartásokban a' mi jó volt: mind vissza-állítja most *Pál* Császár, kire, a' *Publikum*, *Kedves* nevezetet ruházott. A' *Fő-Kormány*székek meg-szűnnek, minthogy sok költségbe kerültek, 's a' mellett, még nehezebbé tették az *Igazság*' folyamataját, mint volt az, a' néhai együgyűbb *Intézetek*' idejében. *Egyenlő igazság*' szolgáltatásbann akar részesíteni a' *Fejedelem*, mind *Nagyot*, mind *Kitsint*. Az adósságok' bé-fzedésével nagy baj volt annakelőtte oly esetekben, midőn a' *Költsönadó*, *kitsin* tekintetű *Ember* volt; a' *Költsönvevő* ellenben, nagy méltóságú, vagy nagy pártfogás alatt lévő. Az ilyen *Adósok* t. i. nem igen ügyeltek többé, minekutánna nálok volt a' pénz, a' *Kreditor*raikra: de most, a' midőn ki van adva a' parantsolat, hogy tartozik kiki a' maga adósságát le-fizetni: fel-keresik az adósok, a' *Kreditor*ikat: mert félnek tőlök, ne hogy valamely írást tegyenek bé ellenek, a' *Császári palota* előtt lévő *ládába* (a' melyről írtuk volt t. i. hogy akárki bé

teheti abba az Instántziáját.) — Némely Urak, nagy summa ezstendei Fő-pénzt kívántak annakelőtte a' magok Alattvalóiktól; ha, vagy Városokban szolgáltak ezek, vagy tehetősök voltak: az elől említetttektől t. i. 15 's több rúbelt is 30-ig, a' más rendűektől pedig, 30 rubelnél is többet. Most a' Tsászá, általiában 3 rúbeltre szabta ki az afféle ezstendei Fő pénzt. „A' mit nyer a' Szorgalmatos — így ítél a' Tsászá — legyen az övé. Ekképpenn a' Szorgalmatos, jutalmát látja a' maga munkájának, 's Mások, követni fogják az ő példáját; a' Szorgalmatosság nevedik; a' földmivelés gyarapodik; a' Mesterségek és Kézmivességek tökéletesebbednek; az Ország, nagyobb virágzásra jut; a' Lakosok boldogabbak lesznek.“ Az ily gondolatiért és tselekedetiért úgy is tiszteli az Orosz, a' mostani Tsászáját, hogy azt valóságos Földi Istennek nevezi. Más Fejedelmeit csak közönséges ki-fejezéssel nevezte Földi-Isteneknek. A' mostani Uralkodó példája szerént, mind az Udvarnál, mind más Hivatalokban, idejében kezdik a' munkat reggel a' Tisztviselők, 's este, hamarabb felbe-hagygyák. Pétersburg Városa már most több és nagyobb lámpások által vagyon éjtszakánként ki világoztva, mint ennekelőtte. Éjszéi 12 óraker, a' fel 's alá lovgoló Kozákok, és az Éjjeli Vígázók meg-állítják 's ki kérdezik az

Embereket, a' kiket elő-találnak, és a' gyanúsokat hazá kísérik a' Kozákok. A' kerek kalapok meg-vagynak tiltva: mivel a' Jakobínusok azok által kezdték vólt magokat meg-esmertetni egymással, mint tselekedték vólt Angliában is, és éppen az Angliai példának meg-hallása okozott figyelmetességet *Pétérsburgban*. Nem szabad tehát már senkinek kerek kalapot viselni; ki vévén a' Parasztokat, kiknek az ő már meg-szokott formájú kalapjuk meg-hagyatott. “

„Az illendő tsinosságra is kíványnya a' Tsászfár hogy legyen tekintet. A' kiknek hintajaik előtt több jár két lónál, 's még a' két Lovasok is, ha tsak nem bérlett Kotsisok, tartoznak egyenlő lovakat fogatni bé, 's rendszeréntvaló szerfzámot tartani. Az előtt meg-látott az Ember, egy hintóba hat különböző színű 's nagyságú lovakat rofsz madzagokkal bé fogva, melyeket egy rongyos szakállás Ember hajtott.“

„Ennekelötte a' *Chersoni* Admirálitás nem függött a' *Pétérsburgitól*; de most a' Tsászfár, a' Fekete-tengeri Hajóssereget is a' *Pétérsburgi* Admirálitás alá adta, és a' Fekete-Tengeri Fő-Admirálisságot, mely hivatalt hajdan Hertzeg *Potemkin*, annakutánna pedig Hertzeg *Subow* viselt, el törlötte. A' Fekete-tengeri Hajóssereg, mely már most tsak egy Osztálya a' Tsászfári Hajósseregnek, mindöszsze a' Fre-

gátokkal együtt 37 hajókat foglal magában. Húsz línei hajók mind tserfából igen derekassan készültek. Szintoly jó készületűek tiz 50 ágyúsok is, melyek a' Török línei hajók előtt bátrann líneába állhatnak.

Egy más *Pétersburgi Levél*, mely hasonlóképpen Jan. 24-dikénn költ, lehetetlen dolognak írja, hogy a' Porta reá hagygya vétetni magát az Oroszok ellen való had' indításra: mert az utolsó hadbann ugyan, 18 línei hajójok vólt a' Törököknek: de most, hiteles *Konstántzinápolyi Tudósítások* fzerént, nintsen 6 línei hajójoknál több, mely, a' tengert kí állhatná: az Oroszoknak ellenben a' feljebb említett 37 Katona-hajóikon kívül többek is vagynak készülöbenn, nevezetesen, egy 90 ágyús. Vagynak 126 szállító lapos hajóik is, melyekre rá lehet rakni 30 ezer földi Katonaságot. — Az Orosz Tengeri Katonák' Formaruhája különbözik most az előbbenítöl. A' Kabátjok t. i. fehér vólt ennekelőtte, zöld hajtókára; most pedig egészszen setét-zöld: a' bokkrétájok is elébb fehér vólt; most pedig egyébaránt egészszen fekete, hanem tsak felülröl van egy keskeny narants-színü tsíkja.

Konstántzinápolyból Jan. 10-dikénn: „Az idevaló Frantzia Követség, Decemb. 4-dikétöl fogva meg-szüntette itt a' Fr. Újság' ki-adását.“

„*Persiából*; melynek belső részzeit is igen el lépték már az Oroszok, egy Követ érkezett ide.“

„Frantzia Követ *Aubert Dubayet*, meg-látogatta tegnap a' Svéd Követet *Ochson Urat*, ki hasonlóképpen meg-látogatta volt a' Fr. Követet, ide lett érkezésekor.“

„Három hetektől fogva, ismét nagy hadi-készületek tevődnek itten, a' Kapután Basa' vígyázása alatt.“

„A' Fr. Követ, ezekben a' napokban, volt első látogatására, szokás szerént, a' Nagy-Vezérnek. Mára volt határozva a' Nagy-Úrnál való audientziája, de el maradt: mert a' Követ, némely változtatásokat kíván az előbbeni el fogadtatás tzeremóniájában, p. o. hogy azon a' számos Népen kívül, mely, a' Nagy-Vezérhez ment vala előtte, a' Tsászári audientzia' a' kalmatosságával menjenek még azok a' könnyű szerű Pattantyúsok is, kiket magával hozott ajándékban a' Nagy-Úrnak; továbbá, hogy ne Ő várja a' Nagy-Vezért az audientziás szoba előtt, hanem a' Nagy-Vezér Őtet, és mindjárt vezesse bé audientziára; hogy ne fogja az ő karjait két Capidgi-Basa az audientziás szobába való bé menetelekor 's a' t. — Az Orosz Követ' kívánságait nem telyesítette volt a' Porta az efféle változtatásaikra nézve az

Udvari tzeremóniának: nehezen telyesíti a' *Dubayeteit* is. “

A' néhai szerentsétlen *Korszikai* Király *Tódor'* szerentsétlen Fiának *Fridrik* Obersternek hóltt teste meg-visgáltatván *Londonban* a' Hólttak' Törvényfzéke által, azt a' szententziát hozta Ez felöle, hogy szegény *Fridrik* Oberster maga lötte agyon magát, bús képzelődéseiből származott tébolyodása közben. Febr. 6 dikán tiztességessen el takarított az Atytya mellé, a' *Sz. Anna* temetőjébe. A' sirja felibe készített Írásnak egy része ez: „Szegény vólt, környülállásaira nézve, de gazdaggá tette Ötet a' leg-adakozóbb szívnek bírása; és a' leg-nagyobb szükséget, mely, szorongatta Ötet, az a' tehetetlenség okozta, hogy Másokat ki nem segíthetett szorútságból. Isten legyen véle.“ — A' Gazdája, kinél utóljára lakott vólt, azt bizonyította felöle, hogy mind addig igen nyájas és víg vólt, míg árestomba nem tévődött vólt adósságért: de attól az időtől fogva, bús gondoktól való el ragadtatást lehetett benne észre venni, még pedig, az újj meg-árestáltatástól való félelem miatt, mindég nagyobb mértékben.

A' Frantzia Tengeri Katonát nem szabad meg-ütni a' Tiztjének; de az nints ki téve a' Törvényben, hogy tafzítani nem szabad. Ha tehát történik, hogy a' Katona vétkezik a' Tiztje' szeme' láttára, oly

tafzítást kap ettől sokszor, hogy egy két páltza-ütést örömelebb el szenvedhetett volna.

A' Tudományokra ügyelő Frantzia Nemzeti Társaság, jutalmakkal buzdított a' múlt esztendőben minden Tudósokat, az általa fel-tett következendő kívánságoknak telyesítésére, és Kérdéseknek meg-fejtésére:

A' *Mathematica Classis* kívánt egy oly zsebbéli órát, mely által meg-lehessen a' tengeri hozfzásokot jól határozni.

A' *Physica Classis*, kívánta, hogy különböző nemű Állatok' tüdejének természetét, formáját, és munkálódását, vizsgáló öfzsze-hasonlításnál fogva meg kell határozni.

Az Erköltsi Tudományra és a' Politikára ügyelő Classis két Kérdéseket tett fel. 1.) Mitsoda ereje vagyon a' külső jegyeknek a' végre, hogy az-Ész bővebb esméreteit szerezhessen magának a' dolgokról? 2.) Mitsoda tárgyakra nézve, és mitsoda feltételek alatt vehet fel egy Republikánus Státus közönségessenn költsönpénzt?

A' *Literaturára és a' Szép Mesterségekre ügyelő Classis is két Kérdéseket tett fel.* 1.) Mitsoda változáson ment által a' Frantzia nyelv, *Malherbe'* és *Bolzac'* idejétől fogva? 2.) A' Festésnek mitsoda bé

folyó ereje vólt, egy szabad Nép erköltsseire 's igazgatására; és lehet még ezentúl.

Az Angliai Korona-Örököse, egy kérek, porozatlan vendég-hajat (parókát) tett fel a' fejére, 's már azóltá oly sokann követik a' példáját, hogy szinte közönséges módivá vált a' púderezetlen rövid parókaviselés. Midőn leg-először mutatta magát *Wallis* Hertzeg az említett vendég-hajjal: azt a' komplementet tsinálták neki, hogy hasonlít abban a' Királyhoz.

A' Prufsziai Király, hatvan ezer Katonáinak adott parantsolatot, hogy készen tartsák magokat. Egészsz Seregének Fő-Vezérjévé nevezte a' *Hessen-Casseli* Landgráfot.

Béts.

Az itt lévő *Nápolyi* és *Bétsi* Követekhez Kurírok érkeztek tegnapelőtt. Tegnap, a' *Velentzei* Követ, egy Követet *Velentzébe*; mást pedig *Párisba* indított; *Nápolyba* pedig két Kurírok indultak innét tegnap; egy szárazonn; a' másik vizenn.

* * * * *

Tudósítások.

Scytha Király, az az, egy igen régi *Záton* nevű *Scythiai* Hertzegnek, különös történeteit, vitézségét, üldöztetését,

Krezus Király' Leányához viseltt hív fze-
retetét; végre sok vizontagságai után ural-
kodását, némely régi véres ütközetekkel
's más jeles történetekkel elő adó Köny-
vetske, négy lábú Versekbenn, jövő Jó-
sefnapi *Pesti* Vásárkor, ugyan *Pesten*, T.
Fő-Kommisszárius *Miskey* Ferentz Úr
szállásán az *Hatvani* kapun kívül fog ta-
láltatni, Nemes Ifjabb *Halász* Ferentz All-
Kommisszárius Úrnál 1 forinton.

* * * * *

A' *Pesti* Királyi Universitásbann, Or-
voslást tanított Rendszerént való Közönsé-
ges Professornak Néh. T. *Trnka* Ventzel
Úrnak Könyvei; és Orvosi Munkái, mely-
lyeknek *Laistroma* a' múlt esztendőben ki-
nyomtatott, és Magyar-Ország' E. Or-
vosival közöltetett; e' folyó 1797 dik eszt.
benn, az *Universitás'* Házában a' hol tar-
tattak, *Május Hónap'* elejvel kezdendő kö-
zönséges kótyavetye által el fognak adat-
tatni. Melyet Azokra nézve, a' kiknek
kedvek lenne, ezen jeles Orvosi Gyűjte-
ményből magok számára valamit meg-sze-
rezni: kívánták jelenteni *Pestenn* Febr.
17-dikénn 1797.

A' *Trnka*-Testamentom
Végrehajtói.